

Bang waarvoor? Die betekenis van **mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon** in Galasiërs 2:2

Prof D F Tolmie

Departement Nuwe Testament

Universiteit van die Vrystaat

Abstract

Afraid of what? The meaning of **mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon** in Galatians 2:2

*The phrase **mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon** in Galatians 2:2 represents an exegetical dilemma. It seems as if Paul expresses his fear that the leaders of the congregation in Jerusalem had the final say as far as his apostleship and missionary work were concerned, but this does not seem to be consistent with his rhetorical strategy in Galatians 1:1-2:10. In this article Paul's use of **mhvpw'**-phrases is investigated whereafter Galatians 2:2 is explained against the background of his rhetorical strategy in this part of the letter. It is suggested that Paul's use of the phrase **mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon** in Galatians 2:2 should be viewed as a weak point in his argumentative strategy.*

1. PROBLEEMSTELLING

In Galasiërs 2:1-10 gee Paulus aan die Galasiërs sy weergawe van sy (tweede) besoek aan Jerusalem. Hy begin deur in vers 1 te sê dat hy ná veertien jaar weer na Jerusalem gegaan het en toe vir Barnabas en Titus saamgeneem het. In vers 2a beklemtoon hy dat hy na Jerusalem toe is omdat hy 'n openbaring van God gekry het. In die res van vers 2 verduidelik hy dan kortliks wat hy in Jerusalem gaan doen het:

... kai; ajnegemhn autoi" to; eu]aggelion o] khru]ssw ejn toi" e]qnesin, kat' e]idjan de; toi" dokousin, mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon.

Die laaste frase in hierdie sin (**mhvpw' eij' kenon trecw h]e]dramon**) verskaf vir kommentatore heelwat probleme. Die voor die hand liggende

Die betekenis van *mhpw*" eij' kenon treew h]e]dranon in Galasiërs 2:2

manier om hierdie frase te verstaan, is om dit te lees as 'n uitdrukking van besorgdheid. Blass-Debrunner-Rehkopf (2001:§370) tipeer byvoorbeeld hierdie konstruksie as 'n manier om besorgdheid aan te dui ("mhvzum Ausdruck der Besorgnis") en beskryf die normale gebruik van hierdie uitdrukking in die Nuwe Testament soos volg: "Üblicher sind abhängige Sätze mit *mhpote* (*mhpw*"), die sich an irgendein Verbum abhängen, um das begleitende und bestimmende Gefühl der Besorgnis auszudrücken."

Galasiërs 2:2 word dan as een van die voorbeelde waar hierdie konstruksie gebruik word, genoem. Die voor die hand liggende manier om dit te vertaal, sou dus wees: "En ek het aan hulle die evangelie wat ek onder die heidene verkondig voorgelê,¹ en afsonderlik aan die leiers,² omdat ek besorgd was dat ek vergeefs sou hardloop³ of gehardloop het." Die atletiekmetafore word hier gebruik om na Paulus se sendingwerk te verwys.⁴ 'n Meer dinamiese vertaling sou dus wees: "En ek het die evangelie wat ek onder die heidene verkondig, aan hulle voorgelê. Ek het dit afsonderlik aan die leiers voorgelê omdat ek bang was dat my werk tevergeefs sou wees of tevergeefs was."

Gaan kyk 'n mens egter na wat kommentatore oor hierdie vers skrywe, is dit duidelik dat hulle die frase *mhpw*" eij' kenon treew h]e]dranon nie op bogenoemde manier wil interpreteer nie. Die rede hiervoor is waarskynlik dat so 'n interpretasie van die frase nie klop met dit wat Paulus in die voorafgaande hoofstuk oor sy apostolaat en evangelie gesê het nie. Gevolglik probeer hulle gewoonlik om dit op 'n ander manier te interpreteer. 'n Mens kan hierdie pogings van kommentatore breedweg in twee groepe verdeel.

Die eerste groep ontken dat die uitdrukking enigsins besorgdheid uitdruk. As voorbeeld van hierdie groep kan 'n mens *Mussner* noem. *Mussner* (1977:103; kyk ook *Oepke* 1973:74) sê dat Blass-Debrunner-Rehkopf verkeerd is en dat *mhpw*" hier nie as 'n uitdrukking van besorgdheid verstaan moet word nie, maar dat dit 'n indirekte vraag inlui. *Mussner* ontken

---

¹ Volgens *Bauer et al.* (2000: *ajhat iqhmi*) beteken die woord hier om iets aan iemand vir oorweging voor te lê. Kyk ook *Behm* (1967:353) wat die betekenis van die woord in Galasiërs 2:2 soos volg verduidelik: "to expound with the request for counsel, approval or decision."

² *oi]dokou'nte*" verwys na mense wat die reputasie het dat hulle leiers is of algemeen erken word as belangrike mense (kyk *Louw & Nida* 1988:87.42).

³ *treew* kan praesens subjunktief of indikatief wees, maar dit is in hierdie geval meer waarskynlik dat dit subjunktief is (kyk *Longenecker* 1990:49).

⁴ Kyk ook 1 Korintiërs 9:24-27 en Filippense 2:16.

dan kategoriees dat die frase enige onsekerheid by Paulus aandui. Volgens hom was daar glad nie enige onsekerheid by Paulus nie; hy wou bloot offisiële bevestiging gehad het dat hy reg was:

Paulus ist nicht in Furcht und Besorgnis – davon ist im Text keine Rede –, daß er in der Verkündigung seines Evangeliums bisher ins Leere gelaufen sei oder in Zukunft laufen werde; er will aus bestimmten Gründen offiziell wissen, "ob er dies vielleicht" (= *mhv pw*) nach Ansicht der Jerusalemer Autoritäten getan habe. Persönlich zweifelte er nicht, daß er schon bisher mit seiner Evangeliumsverkündigung auf dem rechten Wege war.

Daar is egter drie probleme met hierdie tipe interpretasie. Eerstens moet 'n mens dan *ajhat iqhmi* bloot verstaan as "vra" – iets wat nie ooreenstem met die normale gebruik van die woord nie. Tweedens word *mhv pw* nooit op so 'n manier gebruik nie – nie in klassieke Grieks nie en ook nie in deur Paulus nie (Burton 1962:74). Laastens klop Mussner se interpretasie nie werklik met die inhoud van die sin nie – veral nie die kategoriees manier waarop hy dit stel dat daar geen sprake van enige bekommernis in die teks is nie. Selfs al is hy korrek dat 'n mens dit as indirekte vraag moet verstaan, bly die inhoud van die (indirekte) vraag nog steeds moeilik versoenbaar met Mussner se interpretasie, want die inhoud van die (indirekte) vraag is nog steeds of Paulus dalk tevergeefs sou werk of gewerk het. Hoekom sou hy só 'n vraag vra as hy bloot offisiële bevestiging wou hê dat sy standpunt korrek is? Die inhoud van die indirekte vraag klop dus doodgewoon nie met Mussner se stelling dat Paulus geen vrees of bekommernis gehad het nie.

'n Tweede groep eksegete aanvaar wel dat Paulus sy onsekerheid en bekommernis uitdruk, maar "herinterpreteer" sy onsekerheid en bekommernis op so 'n manier dat dit met die konteks versoenbaar is. 'n Goeie voorbeeld hiervan is Betz (1979:88):

Paul could mean that he had presented his gospel to the Jerusalem church because he was really concerned that his gospel might not be genuine and valid. However, such an admission would undo his defense by suggesting that he himself had felt the need for approval of his gospel. Thus Paul himself would admit dependence upon the authorities of the church in Jerusalem. We must, therefore, take the context of the apology into account. "To run in vain" must reflect the present concern of the Galatians who because of this concern are considering circumcision and obedience to the Torah.

Die betekenis van *mhypw* "eij" kenon *treew h]edramon* in Galasiërs 2:2

Betz argumenteer min of meer soos volg: Paulus kan tog nie bedoel wat die teks ooglopend beteken nie en dus moet 'n mens dit herinterpreteer sodat dit nie bots met die voorafgaande nie. Dit bring hom egter by 'n baie geforseerde interpretasie, naamlik dat Paulus in hierdie vers nie sy bekommernis van destyds verwoord nie, maar eintlik besig is om die bekommernis van die Christene in Galasië te verwoord op die stadium dat hy die brief skryf – dus eintlik 'n vorm van anachronisme. Hierdie interpretasie is egter moeilik versoenbaar met die teks. Afgesien van die aspek van anachronisme, is daar ook nog die feit dat Paulus die enkelvoud (*treew, edramon*) gebruik, terwyl 'n mens die meervoudvorm (“ons” of dalk selfs “julle”) sou verwag indien Betz se interpretasie korrek sou wees.

Daar is verskeie ander eksegete wat op soortgelyke manier as Betz probeer om die teks te herinterpreteer. Alhoewel hulle dit nie so duidelik uit spel as wat Betz dit hierbo doen nie, is die onderliggende gedagtegang deurgaans dat Paulus eintlik iets anders bedoel as wat hy skryf. Ek illustreer dit met enkele ander voorbeelde: Volgens *Lightfoot* (1921:104) is Paulus in werklikheid besorg oor die feit dat sy opponente in Jerusalem sy pogings om 'n kerk op 'n meer liberale basis tot stand te bring, sou fnuik. Volgens *Rohde* (1989:77) verwoord Paulus maar bloot 'n teoretiese moontlikheid en was hy nooit werklik besorg oor die uitkoms van die gebeure in Jerusalem nie. Volgens *Becker* (1981:22-23) is die werklike rede vir Paulus se bekommernis die feit dat die voortbestaan van die nie-Joodse Christelike gemeentes bedreig is. Volgens *Martyn* (1998:192-193; vir soortgelyke menings, kyk Bruce 1982a:111 en Longenecker 1990:49) verwoord Paulus nie soseer sy eie bekommernis nie, maar eerder die bekommernis van die gemeente in Antiochië, en dan spesifiek die bekommernis dat daar dalk 'n skeuring in die vroeg-Christelike kerk sou wees as die Jerusalemgemeente nie wou aanvaar dat Paulus se evangelie inderdaad korrek is nie. Al bogenoemde voorbeelde illustreer dieselfde aspek as wat sigbaar is in Betz se interpretasie: omdat Paulus se uitspraak nie sin maak teen die agtergrond van sy argument tot op daardie stadium in die Galasiërbrief nie, moet 'n mens dit herinterpreteer sodat dit klop met die voorafgaande - selfs al sou dit beteken dat 'n mens dit op 'n ander manier moet verstaan as wat dit oënskynlik bedoel word.

In die lig van bogenoemde kan die *probleemstelling* van hierdie artikel nou gestel word. Die doel van hierdie artikel is om die betekenis van die frase *mhypw* "eij" kenon *treew h]edramon* in Galasiërs 2:2 te ondersoek en dit teen die agtergrond van Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 1:1-2:10 te interpreteer, maar dan nie op so 'n manier dat dit nodig is om dit op 'n geforseerde manier te herinterpreteer nie. Ek sal agtereenvolgens aandag skenk aan die volgende aspekte: Paulus se retoriese strategie in Galasiërs

1:1-24; die betekenis van die *mhv^w* -uitdrukkings in die Pauliniese literatuur; en, laastens, 'n nuwe voorstel hoe om die frase in terme van Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 2:1-10 te verstaan.

2. PAULUS SE RETORIESE STRATEGIE IN GALASIËRS

1:1-24

Omdat ek elders Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 1:1-24 volledig bespreek het (kyk Tolmie 2000, 2001), gaan ek hier slegs 'n kursoriese oorsig daarvan gee.

Na my mening kan 'n mens Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 1 in terme van drie fases opsom. In die *eerste fase* (Gal 1:1-5) is die opvallendste aspek van sy retoriese strategie dat hy die tradisionele briefaanhef so aanpas dat die goddelike oorsprong van sy apostelskap beklemtoon word. Die manier waarop hy die senderelement uitbrei deur middel van 'n *ouk... oudev. a;l l av* struktuur is so opvallend dat die Galasiërs dit bitter moeilik sou kon miskyk. Op dié manier bring hy op 'n kragtige manier die gedagte van die goddelike herkoms van sy apostelskap tuis: *Paul o" apostolo" ouk apEanqrwpwn oude; diEanqrwpou a;l l a; dia; Ihsou` Cristou` kai; qeou` patro," ...*

Paulus gebruik die *tweede fase* (Gal 1:6-10) primêr om sy ontsteltenis oor die gebeure wat in Galasië aan die gang, is uit te spreek, natuurlik met die doel om die Galasiërs te oorreed om te herbesin oor die aanvaarding van die valse evangelie wat deur sy opponente verkondig word. 'n Mens kan verskeie effektiewe retoriese tegnieke in hierdie deel van die brief identifiseer, naamlik teregwyding van die lesers (1:6), beswadding van die opponente (1:6-7), 'n dubbele vloek (1:8-9) en direkte weerlegging van ongegronde kritiek wat teen hom gerig word (1:10). Deur middel van hierdie retoriese tegnieke slaag Paulus daarin om 'n hele reeks argumente met groot trefkrag oor te bring, naamlik dat dit verkeerd is van die Galasiërs om so gou van mening te verander (1:6), dat hulle eintlik besig is om van God self af weg te draai (1:6), dat sy opponente nie opreg is nie en eintlik bose bedoelings het (1:7), dat sy opponente gevaar loop om deur God gestraf te word (1:8-9), dat die Galasiërs gevaar loop om deur God vervloek te word as hulle die "evangelie" van die opponente aanvaar (1:8-9), dat hyself deur God geroep is (1:8-9) en 'n dienaar van God is (1:10). Elkeen van hierdie sake sou individueel 'n formidabele argument kon wees, maar op hierdie stadium in sy brief is hy daarmee tevrede om dit bloot te noem of te suggereer. Sy retoriese strategie in hierdie deel van die brief word eerder gekenmerk deur die kombinasie van al die genoemde sake om sy gevoel van ontsteltenis aan die lesers deur te

Die betekenis van mhvpw" eij' kenon treew h]e]dramon in Galasiërs 2:2

gee. Dit is asof hy keer op keer in hierdie deel van sy brief vir sy lesers sê: "Pasop, julle is besig met 'n verkeerde ding! Moenie voortgaan op die pad wat julle gekies het nie!"

Paulus se oorheersende retoriese strategie in die *derde fase* (Gal 1:11-24) kan getipeer word as 'n weergawe van gebeure uit sy lewensgeskiedenis op so 'n wyse dat dit as bewys kan dien van die goddelike oorsprong van sy evangelie. Hy begin in verse 11-12 met 'n kort samevatting wat dit in soveel woorde vir die Galasiërs sê: Gnwrizw gar umih, ajdel foiy to; eu]agget ion to; eu]aggel isqen up]ejnou`ot i ouk e]st in kat a; a]q]rwpon: ou]de; gar e]gw; para; a]q]rwpou pare]v abon aut o; out e e]didac]qhn aj] l a; di]Æ apokal uyew" ]hsou`Cristou. Die kernaspek hiervan is dat sy evangelie nie "na die mens" is nie omdat hy dit nie van 'n mens ontvang of geleer het nie, maar wel deur 'n openbaring van Jesus Christus ontvang het. Dat hierdie aanspraak dan inderdaad korrek is, bewys hy deur 'n oorsig van sekere gebeure in sy lewe te gee: sy lewe voor sy roeping, sy roeping self, sy optrede direk na sy roeping, sy eerste besoek aan Jerusalem en sy latere sendingwerk in die streke van Sirië en Silisië. Deurgaans fokus hy op een aspek, naamlik die goddelike, nie-menslike oorsprong van sy evangelie.

Om saam te vat: Die oorheersende fokus van Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 1:1-24 is die groot klem op die goddelike oorsprong van sy apostelskap en evangelie; omgekeerd, die feit dat sowel sy apostelskap as die inhoud van sy evangelie nie van mense afhanklik is nie. Vir die doel van hierdie artikel moet laasgenoemde verder uitgespel word: dat nóg sy apostelskap, nóg die inhoud van sy evangelie van Jerusalem afhanklik is.

3. DIE UITDRUKKING mhvpw" IN DIE PAULINIESE LITERATUUR

In afdeling 1 hierbo is reeds gemeld dat die voor die hand liggende manier om die uitdrukking mhvpw" eij' kenon treew h]e]dramon te verstaan, is om dit as 'n uitdrukking van besorgdheid te interpreteer. Dit is egter nodig om hierdie stelling verder te ondersoek om te bepaal of dit inderdaad die enigste manier is hoe 'n mens die frase kan verstaan.

As vertrekpunt kan 'n mens grammatikas van Nuwe-Testamentiese Grieks neem. 'n Grammatika soos Blass-Debrunner-Rehkopf (2001:§370)⁵ wy 'n hele afdeling aan die gebruik van mhv in uitdrukkings van besorgdheid. Hulle

⁵ Kyk ook ander grammatikas en woordeboeke van Nuwe-Testamentiese Grieks vir soortgelyke beskrywings: Winer (1882:631-634); Robertson (1914:1168-1170); Burton (1955:§244-227); Moulton (1963:99); Zerwick (1994:§344); en Wallace (1996:447); asook Liddell et al (1968:mhv[B8]) en Bauer et al (2000:μή [2a]).

wys daarop dat *mhvin* klassieke Grieks gewoonlik saam met die subjunktief gebruik is om besorgdheid uit te druk oor iets wat in die toekoms kan gebeur of afhanklik is van iemand se wil. Verder wys hulle daarop dat *mhvsaam* met die indikatief gebruik is as dit gaan oor iets wat reeds gebeur het of iets wat nie afhanklik is van iemand se wil nie.⁶ In die geval van Nuwe-Testamentiese Grieks kry 'n mens dan 'n soortgelyke verskynsel: *fobeomai* *mhv* word op dieselfde manier deur (slegs) Lukas, Paulus en die outeur van Hebreërs gebruik; dit word gewoonlik versterk deur *pw"* of *pot e*; en met twee uitsondering (Gal 4:11 en Heb 4:10) gevolg deur die aoristus subjunktief. Volgens Blass-Debrunner-Rehkopf is die meer gebruiklike in die Nuwe Testament egter dat ander werkwoorde as *fobeomai* gebruik word en hulle dan gevolg word deur 'n bysin wat begin met *mhpot e* of *mhvpw"* waarin besorgdheid uitgedruk word. In hierdie geval is die gebruik van die subjunktief en die indikatief ook soos wat dit in die klassieke Grieks was.

Ter wille van volledigheid word nou kortliks gekyk na al die gevalle waar Paulus die uitdrukking *mhvpw"* gebruik.⁷ Afgesien van Galasiërs 2:2, kom dit ook voor in Romeine 11:21;⁸ 1 Korintiërs 8:9 en 9:27; 2 Korintiërs 2:7; 9:4; 11:3 en 12:20 (twee keer);⁹ Galasiërs 4:11, en 1 Tessalonisense 3:5. In totaal gebruik Paulus die uitdrukking dus elf keer. Vervolgens word 'n oorsig van hierdie voorkomste (Gal. 2:2 uitgesluit) gegee. In die lig van die spesifieke probleemstelling van hierdie artikel volg ek nie die klassifikasie wat tradisioneel in grammatikas gebruik word nie, maar stel ek 'n eie klassifikasiesisteen saam. Myns insiens kan 'n mens die wyse waarop Paulus die uitdrukking gebruik, in die volgende drie groepe klassifiseer.

⁶ Jannaris (1897] 1969:§1956-1958) gee 'n goeie oorsig van die gebruik in klassieke Grieks. Kyk ook Goodwin (1965:§365) vir 'n hele aantal voorbeelde uit klassieke Grieks.

⁷ Die uitdrukking *mhvpw"* kom slegs in die Pauliniese literatuur in die Nuwe Testament voor; en – interessant genoeg! – slegs in (sommige van) die egte Paulusbriewe.

⁸ Dit is nie seker of die lesing *mhvpw"* oorspronklik is nie. Daar is sterk teksgetuieis ten gunste van die weglating daarvan (⋈ **B C** 81 1739). Aan die ander kant is *mhvpw"* 'n tipiese Pauliniese uitdrukking en kan dit wees dat 'n kopieerder dit uitgelaat het omdat dit op die oog af nie goed pas nie (Metzger 1971:526-527). In die analise hierbo word dit wel gebruik; selfs al is die lesing nie oorspronklik nie, weerspieël dit nogtans die Pauliniese gebruik van *mhvpw"*.

⁹ Kyk ook die volgende vers waar dieselfde konstruksie veronderstel word, maar dan sonder *pw"*.

3.1 As uitdrukking van besorgdheid

Die volgende vyf gevalle kan hier geplaas word:

2 Kor 11:3:

foboumai de; mhvpw", w' olofi" eixhpat hsen Eu[an eij th/panourgi[au]t ou;
f qarh/ta; nohmata uhw[h apo; th" aplothto" »kai; th" agnothto" ¼th" eij"
ton Criston.

2 Kor. 12:20 (twee keer; in die tweede geval moet foboumai veronderstel word):

foboumai gar mhvpw" eij qwn ouj[oibu" qelw eu[w uma" kagw; eueqw umi[n oipn
oujqel[ete: mhvpw" efi", zhl o", qumoiy ejiqei[ai, katal aliai yiqurismoiy
fusiw[sei", akat astasi[ai:

Gal 4:11:

foboumai uma" mhvpw" eikh/kekopi[aka eij' uma".

1 Tes 3:5:

dia; touto kagw; mhketi stegwn epemya eij' to; gnw[nai thn pistin uhw[h, mhv
pw" epeirasen uma" olpeirazwn kai; eij' kenon genhtai olkopo" hmw[h.

In die eerste vier gevalle word foboumai gebruik. In die drie gevalle in 2 Korintiërs gebruik Paulus foboumai gevolg deur 'n subjunktief om sy besorgdheid oor iets uit te druk wat in die toekoms lê: dat hulle denke moontlik bedorwe kan raak (2 Kor 11:3); dat hy en die Korintiërs mekaar nie sal vind soos wat hulle hoop nie (2 Kor 12:20a) en dat daar moontlik allerlei onaanvaarbare praktyke in die geledere van die Korintiërs sal ontstaan (2 Kor 12:20b; foboumai en werkwoord wat volg, word veronderstel). In die geval van Galasiërs 4:11 verwoord hy sy besorgdheid oor iets wat in die verlede lê, naamlik sy arbeid onder die Galasiërs wat moontlik tevergeefs was. In hierdie geval gebruik hy die (perfektum) indikatief.

In die vyfde geval (1 Tess 3:5) gebruik Paulus nie die werkwoord foboumai nie, maar wel eij' to; gnw[nai thn pistin uhw[h gevolg deur mhvpw" en 'n indikatief (epeirasen) en 'n subjunktief (genhtai). Dit is egter duidelik dat Paulus in hierdie geval ook sy besorgdheid verwoord. Hy is bang dat, wanneer Timoteus hulle besoek, dit sal blyk die "verleier" daarin geslaag het om hulle te verlei (daarom indikatief) en dat dit tot gevolg sou hê dat sy werk tevergeefs sou wees (daarom subjunktief) (so, tereg, Bruce 1982b:63-64; Holtz 1986:129 en Hiebert 1992:151-152).

3.2 As uitdrukking van waarskuwing

Twee gevalle kan hier geplaas word:

Rom 11:21:

eijgar olqeo;" twñ kata; fusin kl adwn ouk ef eisato, »mhvpw" ¼ oude; sou` feiset ai.

1 Kor 8:9:

blepete de; mhvpw" hlexousia uñwñ aut h proskomma genhtai toi" ajsqenesin.

In beide gevalle waarsku Paulus sy lesers. In die eerste geval waarsku hy die nie-Joodse gelowiges dat God, wat die Jode nie gespaar het nie, hulle dalk ook nie sal spaar nie. In die tweede geval waarsku hy die Korintiërs dat hulle nie hulle vryheid¹⁰ moet misbruik nie. Dit is opvallend dat Paulus in die eerste geval 'n indikatief en nie soos verwag 'n subjunktief gebruik nie. Hy wil moontlik op hierdie manier die sekerheid van die feit dat God hulle nie sal spaar nie, aandui (Dunn 1988:674).

3.3 As aanduiding van 'n moontlike toekomstige negatiewe gevolg wat verhoed moet word

Drie gevalle kan hier geplaas word:

1 Kor. 9:27:

ajl la; upwpiazw mou to; swina kai; doul agwgw; mhvpw" al loi" khruxa" aut o;" ajlokimo" genwmai.

2 Kor 2:6-7:

ikanon tw/toiout w/hlepiti mia aut h h/upo; twñ pleionwn, wste tounantion mall on uma" carisasqai kai; parakal esai, mhvpw" th/perissotera/luph/ kat apoqh/oltoiout o".

2 Kor 9:3-4:

epemya de; tou;" ajl el fouv", iha mh; to; kauchma hñwñ to; uper uñwñ kenwqh/ ejn tw/meret tout w/ iha kaqw;" el egon pareskeuasmnoi hte, mhvpw" ejan el qwsin sun ejnoi; Makedone" kai; eufwsin uma" aparaskeuastou" kataiscunqwmèn hñei", iha mh; legw uñei", ejn th/upostasei taut h/

In die eerste geval sê Paulus dat hy sy eie liggaam kasty om te verhoed dat hy, wat vir ander gepreek het, self verwerplik sou wees. In die tweede geval verwys hy na die persoon wat vir hom droefheid veroorsaak het en vermaan die gemeente dat hulle hom liever moet vergewe en vertroos om te verhoed dat hy deur 'n te groot droefheid verteer word. In die laaste geval vermeld hy dat hy die "broers" gestuur het om te verhoed dat hy nie beskaam sal word

¹⁰ *exousia* word hier gebruik in die sin van vryheid (kyk Louw & Nida 1988:30.122).

Die betekenis van mhvpw" eij' kenon treew hje[franon in Galasiërs 2:2

deurdat die Korintiërs nie gereed is wanneer hy arriveer nie. In al drie gevalle word die subjunktief gebruik.

Op grond van bogenoemde moet 'n mens dus tot die gevolgtrekking kom dat Paulus gewoonlik die uitdrukking mhvpw" op een van drie maniere gebruik, naamlik 1.) om sy besorgdheid uit te druk; 2.) om sy lesers te waarsku; en 3.) as aanduiding van 'n moontlike toekomstige negatiewe gevolg wat verhoed moet word. As 'n mens die drie maniere waarop Paulus gewoonlik die uitdrukking gebruik as 'n interpretatiewe raamwerk vir Galasiërs 2:2 benut, is die logiese keuse dat hy dit ook in hierdie geval gebruik om sy besorgdheid uit te druk. Dit sou wel moontlik wees om dit te lees as aanduiding van 'n moontlike toekomstige negatiewe gevolg wat verhoed moet word, maar die feit dat Paulus dit dan gewoonlik gebruik om iets aan te dui wat nog in die toekoms lê wanneer hy sy brief skryf, maak dit in die geval van Galasiërs 2:2 'n minder waarskynlike keuse.¹¹ 'n Mens kan dus met 'n groot mate van sekerheid aanvaar dat Paulus se bedoeling in Galasiërs 2:2b soos volg is: "Ek het die evangelie wat ek preek, aan hulle voorgelê – apart aan die leiers – omdat ek bang was dat ek verkeerd sou hardloop (subjunktief) of gehardloop het (indikatief)."

In die lig van die manier hoe Paulus gewoonlik die uitdrukking mhvpw" gebruik, kan twee verdere opmerkings gemaak word. Eerstens, dit is duidelik dat hy dit nooit gebruik om 'n indirekte vraag in te lui nie. Dit is dus onwaarskynlik dat Mussner (kyk afd 1) korrek is in sy aanname dat dit in hierdie geval wel 'n indirekte vraag is. Tweedens, in al vyf gevalle waar Paulus dit gebruik om besorgdheid uit te druk, verwoord hy werklike besorgdheid en dan altyd sy eie besorgdheid en nie die van 'n ander persoon of groep wie se besorgdheid hy nie deel nie. Dit maak dit dus onwaarskynlik dat hy in Galasiërs 2:2 bloot 'n ander groep se besorgdheid verwoord (soos Betz beweer; kyk afd 1) of dat hy bloot 'n teoretiese moontlikheid verwoord (soos Rohde beweer; kyk afd 1).

Dit beteken dat ons weer terug is waar ons begin het. Die voor die hand liggende interpretasie van Galasiërs 2:2 blyk inderdaad die korrekte te wees. Die volgende vraag is dan hoe 'n mens dit moet verstaan in terme van Paulus se retoriese strategie.

---

¹¹ Dit is egter belangrik om daarop te let dat selfs so 'n interpretasie nie die dilemma vir eksegete sou wegneem nie, want dit sou nog steeds beteken dat dit wat in Jerusalem sou gebeur, sy sendingwerk sou maak of breek – 'n gedagte wat nie klop met sy betoog in die voorafgaande gedeelte nie.

4. DIE FRASE **nhypw' eij' kenon treew h]** **eframon** IN DIE LIG VAN PAULUS SE RETORIESE STRATEGIE IN GALASIËRS 1:1-2:10

In afdeling 4 is aangedui dat die belangrikste kenmerk van Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 1:1-24 die groot klem op die goddelike oorsprong van sy apostelskap en evangelie is. Dat hierdie aspek nog steeds in Galasiërs 2:1-10 'n belangrike rol speel in sy retoriese strategie, blyk uit die volgende:

- Hy noem spesifiek dat hy na Jerusalem gegaan het op grond van 'n openbaring wat hy van God gekry het (Gal 2:2). Die feit dat hy dieselfde woord gebruik ($\acute{\alpha}\pi\kappa\acute{\alpha}\lambda\upsilon\psi\iota\varsigma$) as wat hy in 1:12 gebruik wanneer hy na sy roeping verwys, plaas sy besluit om Jerusalem te besoek in dieselfde kategorie as die roepingsgebeure. Die belangrike gedagte wat hy daardeur aan sy lesers deurgee, is dat hy 'n gevolmagtigde van God is en optree in opdrag van God.
- Die manier waarop hy die rede vir die besluit van die leiers in Jerusalem in Galasiërs 2:7-9 beskryf, beklemtoon ook die goddelike herkoms van sy apostelskap/evangelie. In vers 7 sê hy dat die leiers gesien het dat die evangelie aan hom *toevertrou* is. Die woord wat hy gebruik ($\pi\epsilon\pi\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\mu\alpha\iota$) beklemtoon die goddelike oorsprong van sy evangelie (kyk bv Schlier 1971:76). Verder noem hy spesifiek in die parentese in vers 8 dat dieselfde Een wat vir Petrus bekragtig het, ook vir hom bekragtig het. Weer eens word die goddelike herkoms en bekragtiging van sy evangelie dus beklemtoon. Verder word min of meer dieselfde gedagte in vers 9 beklemtoon: $\gamma\acute{\nu}\omicron\tau\epsilon\ \tau\eta\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \tau\eta\upsilon\ \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\upsilon\sigma\alpha\iota\ \mu\omicron\iota$. Hiervolgens het die leiers in Jerusalem besef dat hy deur God begenadig is. Alhoewel hy nie spesifiek na sy roeping verwys nie, word dit tog deur die woorde geïmpliseer (so tereg Burton 1962:95; Becker 1981:25 en Bruce 1982a:121).

Daar is egter ook twee nuwe aspekte in Paulus se retoriese strategie in hierdie perikoop. Die eerste kan getipeer word as *'n verskuiwing na die inhoud van sy evangelie*. In die voorafgaande perikope het Paulus net gekonsentreer op die goddelike herkoms van sy apostelskap en evangelie sonder om werklik aandag te gee aan die inhoud van sy evangelie. In hierdie perikoop verander dit en gee hy meer aandag aan die inhoud van sy evangelie. Dit is alreeds duidelik in vers 2 as hy die doel van sy besoek aan Jerusalem beskryf as 'n voorlegging ($\alpha\pi\eta\lambda\omicron\upsilon\sigma\eta\sigma\alpha\iota$) van die evangelie wat hy onder die heidene

Die betekenis van *mhypw*" eij' kenon treew hje[franon in Galasiërs 2:2

verkondig het – iets wat natuurlik die inhoud van sy evangelie insluit. Verder is dit opvallend dat een van die heel eerste sake wat hy noem, die feit is dat Titus wat saam met hom na Jerusalem is, nie in Jerusalem geforseer is om hom te laat besny nie. Die feit dat heidene wat Christene word, nie nodig gehad het om hulle te besny nie, was een van die kernelemente van Paulus se evangelie – soos duidelik blyk uit die res van Galasiërs. In vers 7 tipeer hy selfs sy evangelie as *to; euaggelion th" akrobustia*". Die verskuiwing na die inhoud van sy evangelie is ook sigbaar in die twee konsepte wat hy in verse 4 en 5 gebruik. Die eerste is "vryheid" wat verstaan moet word as vryheid van die wet (Rohde 1989:82; Dunn 1993:100). Die ander is die uitdrukking "die waarheid van die evangelie." Hierdie uitdrukking beklemtoon die betroubaarheid van Paulus se evangelie en dit sluit die gedagte in dat die inhoud van die evangelie betroubaar is. Soos Lührmann (1988:38) dit verwoord: "Es geht um die Identität des Evangeliums als Konsequenz seines Inhalts, den Paulus in der Antithese von Gesetz und Glaube begreift." Dus, in vergelyking met die voorafgaande perikope is daar definitief meer klem op die inhoud van Paulus se evangelie. Alhoewel dit nog nie naastenby so volledig uitgewerk word soos in die perikope wat volg nie, lig hy alreeds enkele belangrike elemente van sy evangelie uit, naamlik dat dit behels dat nie-Jode nie besny hoef te word wanneer hulle gelowiges word nie en dat dit gekenmerk word deur vryheid en waarheid.

Die ander nuwe aspek wat sigbaar is in sy retoriese strategie in hierdie perikope, is sy *houding teenoor Jerusalem*. Dit is ook die aspek in sy retoriese strategie wat myns insiens lig werp op die problematiese *mhypw*"-frase in vers 2. Wat Jerusalem betref: dit word algemeen aanvaar dat Paulus se opponente hulleself op een of ander manier aan Jerusalem verbind het en dié gesagsrelasie as deel van hulle argument gebruik het om die gelowiges in Galasië te oortuig dat hulle weergawe van die evangelie korrek is en nie Paulus s'n nie (kyk bv Longenecker 1990:xciii-xcv; Dunn 1993:9-11 en Martyn 1998:18-19). Paulus se argument in Galasiërs staan egter op 'n ander fondament, naamlik die goddelike herkoms van sy apostelskap en evangelie. Daarom speel Jerusalem 'n ander rol in sy argument as wat dit in die argument van sy opponente speel. In Galasiërs 1:18-20 gebruik hy selfs die beperkte kontak wat hy met Jerusalem gehad het as bewys vir die goddelike herkoms van sy evangelie! In Galasiërs 2:1-10 skenk Paulus uiteraard baie meer aandag aan Jerusalem en dan kan 'n mens baie duideliker sien hoe hy Jerusalem in terme van sy retoriese strategie hanteer. Sy strategie in hierdie verband kan na my mening die akkuraatste beskryf word as 'n *ambivalente houding teenoor Jerusalem*. Daarmee bedoel ek dat die gesag wat Jerusalem binne die vroeë Christendom gehad het op 'n teenstrydige manier in Paulus

se retoriese strategie funksioneer; as' t ware 'n "ja-maar...-strategie". Kort gestel: enersyds is dit vir hom onmoontlik om Jerusalem se gesagsposisie te ontken en probeer hy selfs om dit tot sy eie voordeel aan te wend; andersyds doen hy sy uiterste bes om 'n ander perspektief op Jerusalem se gesag te gee.

Die eerste aspek (sy erkenning van die gesag van Jerusalem) blyk uit die volgende: Die feit dat hy so 'n groot gedeelte van sy brief aan sy (tweede) besoek aan Jerusalem afstaan (10 verse – die langste gedeelte wat tot sover in sy brief aan een saak gewy word) is alreeds 'n teken hoe belangrik dié saak vir hom is. Verder is dit uit die gedetailleerde manier waarop hy die besluit van die leiers in Jerusalem weergee (verse 6-10) duidelik dat hulle besluit baie gewig dra in sy argument. Dat Paulus rekening hou met die gesag van die leiers in Jerusalem, blyk ook uit die manier waarop hy hulle beskryf (στυλοῖ); dit was immers 'n aanduiding van die respek wat hulle toekom (Betz 1979:99, voetnoot 404). Dat hulle niks toegevoeg het aan sy evangelie en toegegee het dat sy evangelie deur God aan hom toevertrou is, vorm inderdaad 'n belangrike steunpilaar in sy argument in hierdie gedeelte.

Aan die ander kant is dit egter ook duidelik dat Paulus sy bes probeer om ook aan sy lesers 'n ander perspektief op die gesag van Jerusalem te gee. Dié perspektief kan 'n mens soos volg opsom: alhoewel Jerusalem baie gesag het, behoort die finale gesag aan God. Hierdie aspek is verskeie keer sigbaar in Paulus se retoriese strategie in hierdie perikoop. Die feit dat hy spesifiek vermeld dat hy Jerusalem eers na 14 jaar (vir 'n tweede keer) besoek het, suggereer dat hy vir baie jare sy evangelie onafhanklik van Jerusalem verkondig het. Die feit dat hy spesifiek noem dat hy op grond van 'n openbaring besluit het om Jerusalem te besoek, neem enige vermoedens weg dat hy gegaan het omdat hy deur die leiers in Jerusalem ontbied is. Hy het gegaan omdat Góð wou hê hy moes gaan. Selfs die manier waarop hy die begrip οἰδοκούμεν" in hierdie perikoop gebruik om na die leiers in Jerusalem te verwys, is tekenend van die ander perspektief wat hy op die gesag van Jerusalem wil bied. In vers 2 gebruik hy dit nog op 'n neutrale manier, maar in vers 6 relativeer hy hulle gesag baie effektief deur middel van 'n parentese: οἰδοκούμεν ἡμᾶν οὐδὲν μοι διαφέρει: πρὸς ὑμᾶς ἡγοῦμαι;" ἀπὸ ὑμῶν οὐ λήψεται. Hierdie parentese maak dit baie duidelik dat die finale gesag by God lê en nie by die leiers in Jerusalem nie. Dit is verder belangrik om te let op hoe noukeurig Paulus die goedkeuring van leiers in Jerusalem verwoord. Hy stel dit nie op so 'n manier dat 'n mens die indruk kan kry dat hulle sy evangelie en apostelskap goedgekeur het nie. Dit sou beteken dat die finale gesag by hulle lê en dan sou dit ook kon beteken dat hulle hulle goedkeuring kon terugtrek. Nee, hy formuleer dit op so 'n manier dat hulle

Die betekenis van *mhypw*" eij' kenon treew hje[ramon in Galasiërs 2:2

bloot *erken* het dat hy deur God geroep is. In vers 7 stel hy dit dat die leiers *gesien het* dat God die evangelie aan hom toevertrou het (*ajl a; tounantion idonte*" *oti pepisteumai to; euaggelion th" akrobustia*"...) en in vers 9 dat hulle *beseft het* dat God hom begenadig het (*kai; gnonte*" *thn carin thn doqeišan moi*...) en daarom het hulle 'n ooreenkoms met hom gesluit. Die woorde wat Paulus hier kies, maak dit duidelik dat die finale gesag nie by die leiers in Jerusalem lê nie. Hulle het slegs gereageer op dit wat God gedoen het. Die finale gesag berus dus by God.

Uit bogenoemde blyk Paulus se ambivalensie teenoor Jerusalem duidelik. Hy kan nie anders as om Jerusalem se gesagsposisie te erken en selfs tot sy eie voordeel te gebruik nie, maar aan die ander kant doen hy sy bes om hulle gesag te relativeer deur daarop te wys dat God die finale gesag het.

Hoe moet 'n mens dan die *mhypw*"-frase in die lig van hierdie aspek van Paulus se retoriese strategie verstaan? Die probleem is definitief dat dit nie klop met Paulus se retoriese strategie nie – soos die meeste eksegete intuïtief aanvoel en dit daarom op 'n ander manier probeer interpreteer. Ek het egter in afdeling 3 aangetoon dat Paulus se bedoeling in vers 2 inderdaad is dat hy sy evangelie aan die leiers in Jerusalem voorgelê het omdat hy bang was dat sy sendingwerk tevergeefs sou wees. Met hierdie uitspraak gee hy aan Jerusalem juis die gesagsposisie wat hy ontken dat hulle het, want sy uitspraak beteken as hulle sy evangelie onaanvaarbaar bevind het, was alles tevergeefs. Myns insiens moet 'n mens nie hierdie gevolgtrekking probeer ontken of probeer om dit deur herinterpretasie te versag soos baie eksegete wel doen nie. Dit bots doodgewoon met Paulus se retoriese strategie tot sover in Galasiërs, want dit rym nie met die fundamentele posisie wat hy aan God se gesag in sy argument gee nie en dit rym ook nie met die manier waarop hy Jerusalem se gesag probeer relativeer nie. Hoe maak 'n mens dan sin daarvan? My voorstel is om dit te sien as 'n swak punt in Paulus se retoriese strategie, met ander woorde dat hy hier iets doen wat nie te rym is met sy oorheersende retoriese strategie nie en dit selfs ondergrawe. Ek kan my voorstel dat die meeste eksegete se reaksie op hierdie voorstel van my sou wees om onmiddellik te sê dat dit onaanvaarbaar is. Dit is verstaanbaar, aangesien dit tog duidelik uit Paulus se briewe blyk dat hy 'n uitstekende redenaar was. Die Galasiërbrief is self ook 'n meesterlike stuk redevoering. Dit alles moet egter nie ons oë sluit vir die moontlikheid dat selfs die beste redenaars soms iets sê wat nie volledig rym met die oorkoepelende argument of met die dominante retoriese strategie in 'n bepaalde onderafdeling nie. Myns insiens is Galasiërs 2:2 een van die min sulke voorbeelde in die

Galasiërbrief.¹² Hier sê Paulus iets wat nie rym met sy oorkoepelende argument tot dusver in die brief nie. Die feit dat dit wat hier “uitglip”, juis te doen het met die gesagsposisie van die Jerusalemgemeente in die vroeë Christendom is juis tekenend van die moeilike retoriese situasie waarin hy hom bevind as hy die Galasiërbrief skryf. Die gesaghebbende posisie van die Jerusalemgemeente is ’n gegewene waarmee hy móét rekening hou. Verder is hy bewus van die feit dat sy opponente in Galasië hulle saak versterk deur hulle weergawe van die evangelie te verbind aan Jerusalem. Hy moet hulle evangelie ontmasker vir wat dit werklik is, ’n vervalsing van die vryheid wat in Christus moontlik is. Hy moet ook die gesag van die Jerusalemgemeente in perspektief stel: ten diepste is sy weergawe van die evangelie en sy apostelskap nie afhanklik van Jerusalem nie, maar van die finale gesag, God die Vader en die Here Jesus Christus. In die proses kan hy egter nie maak asof Jerusalem géén gesag het nie – vandaar die ambivalente verhouding. Dat die frase $\mu\eta\upsilon\pi\omega\tau\epsilon\iota\eta\kappa\epsilon\tau\alpha\tau\epsilon\tau\omega\eta\epsilon\delta\rho\alpha\mu\omicron\upsilon\alpha$ binne so ’n moeilike retoriese situasie “uitglip”, is verstaanbaar!

Literatuurverwysings

- Behm, J 1967. s v ἀνατίθημι. *TDNT* 1:353-356.
- Bauer, W, Arndt, W F, Gingrich, F W & Danker, F W 2000. *A Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature*. 3rd edition. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Becker, J 1981. *Der Brief an die Galater*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Betz, H D 1979. *Galatians: A commentary on Paul's letter to the churches in Galatia*. Philadelphia, PA: Fortress.
- Blass, F & Debrunner A 2001. *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*. Bearbeitet von Friedrich Rehkopf. 18. Auflage. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bligh, J 1969. *Galatians: A discussion of St Paul's epistle*. London: St Paul Publications.
- Bruce, F F 1982a. *The Epistle to the Galatians: A commentary on the Greek text*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Bruce, F F 1982b. *1 & 2 Thessalonians*. Waco, TX: Word Books.
- Burton, E de W 1955. *Syntax of moods and tenses in New Testament Greek*. 3rd ed. Edinburgh: T & T Clark.
- Burton, E de W 1962. *A critical and exegetical commentary to the Epistle of the Galatians*. Edinburgh: T & T Clark.
- Dunn, J D G 1988. *Romans 9-16*. Waco, TX: Word.
- Dunn, J D G 1993. *The Epistle to the Galatians*. Peabody, MA: Hendrickson.
- Goodwin, W W 1965. *Syntax of the moods and tenses of the Greek verb*. New York, NY: St Martin's Press.

¹² ’n Ander voorbeeld in hierdie perikoop is die feit dat Paulus ruimte laat vir twee weergawes van die evangelie: ’n evangelie “van besnedenheid” en een van “onbesnedenheid” (vers 7) (kyk Schütz 1975:149-150) vir ’n bespreking hiervan.

Die betekenis van *ἡγῶν* 'eij' kenon *τρεῶν ἡγεμόνων* in Galasiërs 2:2

- Hiebert, D E 1992. *1 & 2 Thessalonians*. Chicago, IL: Moody.
- Holtz, T 1986. *Der erste Brief an die Thessalonicher*. Benzinger: Neukirchener.
- Jannaris, A N 1968 [1897]. *An historical Greek grammar chiefly of the Attic dialect as written and spoken from classical antiquity down to the present time*. Hildesheim: Georg Olms. Reprographischer Nachdruck der Ausgabe London 1897.
- Liddell, H G, Scott R & Jones, H 1968. *Greek-English lexicon*. Oxford: Clarendon.
- Lightfoot, J B 1921. *Saint Paul's Epistle to the Galatians: A revised text with introduction, notes, and dissertations*. London: MacMillan & Co.
- Longenecker, R N 1990. *Galatians*. Dallas, TX: Word.
- Louw, J P & Nida, E A 1988. *Greek-English lexicon of the New Testament based on semantic domains*. New York, NY: United Bible Societies.
- Lührmann, D. 1988. *Der Brief an die Galater*. Zürich: Theologischer Verlag.
- Martyn, J L 1998. *Galatians: A new translation with introduction and commentary*. New York, NY: Doubleday.
- Metzger, B M 1971. *A textual commentary on the Greek New Testament*. Stuttgart: UBS.
- Moulton, J H 1963. *A grammar of New Testament Greek. Vol III: Syntax*. Edinburgh: T & T Clark.
- Mussner, F 1977. *Der Galaterbrief*. Herders Freiburg: Herder.
- Oepke, A 1973. *Der Brief des Paulus an die Galater*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt.
- Robertson, A T 1914. *A grammar of the Greek New Testament in the light of historical research*. London: Hodder & Stoughton.
- Rohde, J 1989. *Der Brief des Paulus an die Galater*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt.
- Schlier, H 1971. *Der Brief an die Galater*. Berlin: Evangelisches Verlag.
- Schütz, J H 1975. *Paul and the anatomy of apostolic authority*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tolmie, D F 2000. Paulus se retoriëse strategie in Galasiërs 1:1-10. *Acta Theologica* 20(2), 122-137.
- Tolmie, D F 2001. Paul's rhetorical strategy in Galatians 1:11-24. *Ekklesiastikos Pharos* 83(1&2), 60-92.
- Wallace, D B 1996. *Greek grammar beyond the basics: An exegetical syntax of the New Testament*. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Winer, G B 1882. *A treatise on the grammar of New Testament Greek regarded as a sure basis for New Testament exegesis*, 3rd ed; rev. Edinburg: T & T Clark.
- Zerwick, M 1994. *Biblical Greek: Illustrated by examples by Maximilian Zerwick S J, English edition adapted from the fourth Latin edition by Joseph Smith S J*. Rome: Editrice Pontificio Istituto Biblico.